

Nr 274

Av herr Johansson, Tage, och herr Hedström, *angående folkbiblioteken.*

(Lika lydande med motion nr 332 i Andra kammaren)

Upprustningen av skolväsen och bildningsarbete kan genomföras fullt och helt endast om det i varje kommun finns tillgång till den service- och informationscentral, som ett modernt folkbibliotek innebär. Biblioteket måste ha ett allsidigt och aktuellt bokbestånd, handhas av kvalificerad personal, hållas öppet i erforderlig omfattning och samverka med andra bibliotek, såväl folkbibliotek som vetenskapliga bibliotek.

Det är vidare önskvärt, att biblioteken utvecklas till allmänna kulturcentra. På åtskilliga håll kan man notera en gynnsam utveckling i sådan riktning. Utställningar och författaraftnar förekommer i växande omfattning, musikverksamhet börjar vinna insteg i biblioteken, och resurserna på AV-området över huvud börjar byggas ut.

En viktig tendens inom modern biblioteksverksamhet är slutligen en strävan till utåtriktad och uppsökande verksamhet. Speciella verksamhetsformer förekommer för barn, tonåringar, åldringar etc. Talböcker förmedlas till blindas, och böcker sänds till sådana handikappade, som ej själva kan besöka biblioteken. Biblioteken samverkar med föreningar och organisationer, sprider information och gör läspropaganda.

Vad ovan angetts är en målsättning, en tendens. I realiteten är bibliotekens standard ytterligt ojämna. Ett antal bibliotek står på en mycket hög nivå och bedriver en föredömlig och allsidig verksamhet. Det stora antalet bibliotek har däremot inte resurser nog att ens tillnärmelsevis ge verksamheten den mångsidighet och kvalitet som ovan antytts. I ett 50-tal kommuner saknas kommunalt folkbibliotek helt. Anslagen till biblioteken överskrider i de bästa biblioteken 10 kr. per invånare och år men ligger i många fall under 1 kr. per invånare. En granskning av lånesiffrorna visar motsvarande spridning; antalet lån kan överskrida 10 per invånare och år men ligger i många fall under 1. Självfallet finns det ett klart orsakssammanhang mellan dessa siffror i det att låga anslag leder till en outvecklad biblioteksverksamhet.

Det framstår som en kulturell rättvisefråga, att befolkningen i varje kommun har tillgång till ett välutrustat bibliotek. Framför allt finner vi det angeläget att en standardhöjning sker på landsbygden, så att klyftan mellan stad och land på detta område utjämnas.

1963 års riksdag hemställde hos Kungl. Maj:t om en utredning rörande grunderna för statsbidragsgivningen till folkbiblioteken. I 1964 års statsverksproposition meddelade chefen för ecklesiastikdepartementet, att ett förslag till höjning av bidragen överarbetats inom departementet i samråd med företrädare

för olika biblioteksintressen. Målsättningen hade därvid framför allt varit att återvinna bidragens stimulans effekt och att motverka kommunindelningsreformens ogynnsamma verkningar med hänsyn till nu gällande maximeringsregler.

Det statliga stödet till folkbiblioteken har nu sammankopplats med den kommunala skatteutjämningen, och det har i årets statsverksproposition förutskickats att en avlösning av folkbiblioteksbidraget kommer att föreslås. Enligt vår mening är tiden inte mogen för en avlösning av detta bidrag på grund av den ojämnhet i standarden som ännu råder på detta område. Visserligen spelar de nuvarande statsbidragen ingen stor roll från rent finansiell synpunkt, men deras kvalitetsbefrämjande effekt har ändå varit högst avsevärd genom att de varit förenade med en rad bidragsvillkor, som kommunerna visat sig angelägna att uppfylla.

Även om statsbidragen bibehålles, synes starka skäl tala för en ytterligare stärkning av biblioteksväsendets ställning genom en bibliotekslag, innebärande skyldighet för varje kommun att bedriva biblioteksverksamhet. De starkt varierande insatserna från kommunernas sida torde nämligen delvis botten i att biblioteksverksamheten hittills varit frivillig. En bibliotekslag skulle ge biblioteksväsendet auktorisation som en samhällelig angelägenhet, ett nödvändigt komplement till skolväsendet och en bas för bildningsarbete och kulturell aktivitet. Lagen skulle vidare garantera kostnadsfria lån, lånerätt oavsett mantalsskrivningsort, viss kompetens hos bibliotekets chef etc. Någon detaljreglering av verksamheten synes däremot ej böra ifrågakomma. Den standardutjämning som framstår som högst angelägen bör i stället kunna komma till stånd med hjälp av ett ändamålsenligt utformat stimulansbidrag.

Vi får i detta sammanhang erinra om att såväl Norge som Danmark har lagar om obligatoriska kommunala folkbibliotek samt att det i vårt land redan föreligger skyldighet för kommun att inrätta skolbibliotek inom det obligatoriska skolväsendet.

Med stöd av ovanstående får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning rörande införande av lag om obligatoriska kommunala folkbibliotek samt rörande en sådan utformning av statens stöd till folkbiblioteksväsendet, att en standardutjämning underlättas; samt

att i avvaktan på utredningens resultat frågas om en avlösning av det särskilda statsbidraget till folkbiblioteken uppskjutes tills vidare.

Stockholm den 27 januari 1965

Tage Johansson

Uno Hedström